

AZƏRBAYCAN DIASPOR TƏŞKİLATLARININ ERMƏNİ LOBBİSİNƏ QARŞI FƏALİYYƏTLƏRİ (1994-2020-ci illər)

GÜLŞƏN BABAYEVA

Gəncə Dövlət Universiteti
Sosial fənlər kafedrasının dissertantı

E-mail: e_durustkari@mail.ru

Giriş

Təşkilatlanma səviyyəsinə görə dünyanın ən güclü icmaları arasında yer alan erməni diasporu, uzun illər ərzində yaratdığı lobbi təşkilatları şəbəkəsinin təsir gücündən həmişə təmsil etdiyi xalqın bədxah əməllərinə dəstək əldə etmək, əsl simasını ört-bas etmək üçün istifadə etmişdir. Belə güclü diasporun bədxah təcrübəsinin formalaşmasında şübhəsiz “türk” faktorunu aparıcı rol oynamışdır.

Belə bir sistemli gücün Azərbaycan dövlətinə və xalqına qarşı amansız fəaliyyətini və bədxah əməllərinin təsirini 30 ildən çoxdur ki, dərinlən hiss edirik. Qarabağ müharibəsində Ermənistanla güclü hərbi-siyasi dəstək verən dövlətlərin bu dəstəyi sayəsində torpaqlarımızın 20%-ni işğal edən ermənilər, güclü lobbi təşkilatları vasitəsilə dünya miqyasında öz işğalçılıq əməllərini haqlı çıxarmağa çalışmış və Azərbaycan əleyhinə genişmiqyaslı fəaliyyət göstərmişlər. Müstəqilliyin ilk illərində ölkə daxilində hərbi-siyasi və sosial-iqtisadi vəziyyətin mürəkkəb olmasından istifadə edən ermənilərə qarşı Azərbaycan dövləti adekvat reaksiya verə bilməmiş, bu isə xalqımızın haqq səsinin dünyada eşidilməsinin qarşısını almışdır. Bu reallığı vaxtında görün uzaqgörən Ümummilli Liderimiz Heydər Əliyev xaricdə yaşayan azərbaycanlıların təşkilatlanması və fəaliyyətlərinin sistemləşdirilməsi istiqamətində sürətli addımlar atmış, dövlət-diaspora münasibətlərinin yüksək səviyyədə təşkil edilməsi üçün hüquqi-təşkilati işlər görmüşdür. Bütün bunlar isə illər keçdikcə öz nəticəsini daha aydın göstərməyə başlamış və erməni lobbi sözlü, əsl mənasında balanslaşdırılmışdır.

Erməni lobbi təşkilatlarının Azərbaycan əleyhinə fəaliyyətləri. 1994-2020-ci illər arasında, yəni atəşkəs dövründə, erməni lobbi təşkilatları Azərbaycan əleyhinə geniş və sistemli fəaliyyət göstərmişdir. Bu fəaliyyətlər əsasən aşağıdakı istiqamətlərdə aparılmışdır:

- Təbliğət və dezinformasiya kampaniyaları [8]: Erməni lobbi təşkilatları müxtəlif media platformalarında Azərbaycanın əleyhinə təbliğət apararaq Qarabağ münaqişəsində öz mövqelərini beynəlxalq

ictimaiyyətə qəbul etdirməyə çalışmışdır. Qarabağ münaqişəsini “ermənilərin müstəqillik mübarizəsi” kimi təqdim etməklə, Azərbaycanı “təcavüzkar” kimi göstərməyə cəhd etmişlər. Sosial media, beynəlxalq media qurumları və qeyri-hökumət təşkilatları (QHT) vasitəsilə Azərbaycanın Qarabağdakı tarixi irsini inkar edən və təhrif edən məqalələr yayılmışdır.

- Diplomatik təzyiqlər və tanınma cəhdləri: Erməni diasporu və lobbi təşkilatları dünya ölkələrində, xüsusilə ABŞ və Avropa dövlətlərində Qarabağda qondarma “Dağlıq Qarabağ Respublikası”nın müstəqilliyinin tanınması üçün çalışmışdır. ABŞ-nin bəzi ştatlarında və Avropanın bəzi parlamentlərində Qarabağla bağlı Azərbaycan əleyhinə qətnamələrin qəbul edilməsinə nail olmuşlar. Avropa Parlamenti və BMT kimi beynəlxalq qurumlarda Ermənistanın maraqlarına xidmət edən qətnamələrin qəbuluna çalışmışlar.

- İqtisadi sanksiyalar və blokadalar üçün təşəbbüslər [7]: Azərbaycanın enerji layihələrini sabotaj etmək məqsədilə erməni lobbi müəyyən ölkələrdə Azərbaycanın neft və qaz ixracatına maneə törətməyə cəhdlər etmişdir. Bakı-Tbilisi-Ceyhan (BTC) və Bakı-Tbilisi-Ərzurum (BTE) kimi enerji layihələrinin reallaşmasının qarşısını almaq üçün “ekoloji və insan hüquqları pozuntuları” kimi cəfəng iddialarla bir sıra kampaniyalar aparmışdır. Ermənistanın iqtisadi blokadadan çıxması üçün beynəlxalq təşkilatlara təzyiqlər göstərmişdir.

- Hüquq və insan haqları məsələləri üzərindən manipulyasiyalar: Xocalı soyqırımını inkar edən və Azərbaycanı “müharibə cinayətləri törətməkdə” ittiham edən kampaniyalar təşkil olunmuşdur. Beynəlxalq məhkəmələrdə və insan hüquqları təşkilatlarında Azərbaycanın Qarabağda apardığı siyasətə qarşı iddialar qaldırılmışdır. Ermənilərin “məcburi köçkün” statusu ilə bağlı beynəlxalq arenada diqqət çəkməyə çalışmışlar.

- Türkiyə və Azərbaycan əleyhinə birgə fəaliyyətlər: Erməni diasporası xüsusilə ABŞ-da və Fransada “erməni soyqırımı” iddialarını gündəmdə saxlayaraq Türkiyə və Azərbaycanı birgə şəkildə hədəfə almışdır. Azərbaycan-Türkiyə strateji əməkdaşlığına

mane olmaq məqsədilə erməni lobbiciləri müxtəlif siyasi və iqtisadi təşəbbüslərlə çıxış etmişlər.

- Lobbicilik və siyasi təsir [10]: ABŞ-da ANCA (Armenian National Committee of America), Fransa və digər ölkələrdə isə ARF (Armenian Revolutionary Federation) kimi lobbi təşkilatları vasitəsilə Azərbaycanın maraqlarına zərbə vurmağa çalışılmışdır. Erməni diasporu ABŞ Konqresi və Avropa Parlamentində Azərbaycan əleyhinə qanunların qəbuluna təsir göstərmişdir. Erməni lobbiləri müxtəlif QHT-lərə maliyyə yardımı göstərərək anti-Azərbaycan məqalə və hesabatların hazırlanmasını təşviq etmişdir.

- Mədəni və tarixi irsə yönəlik iddialar: Azərbaycan mədəniyyətinin Qarabağda “erməni irsinin bir hissəsi” kimi təqdim olunmasına çalışılmışdır. UNESCO və digər beynəlxalq mədəniyyət qurumlarında Azərbaycanın tarixi abidələrinin “ermənilərə məxsus olduğu” barədə saxta məlumatlar yayılmışdır.

Bu dövr ərzində Azərbaycan isə informasiya və diplomatik mübarizəsini gücləndirərək bu cəhdlərin qarşısını almaq üçün müxtəlif strategiyalar həyata keçirmişdir.

Erməni lobbisinə qarşı Azərbaycan diasporunun təşkilatlandırılması fəaliyyətləri. Azərbaycan diasporunun mütəşəkkil varlıq kimi meydana gəlməsində və milli maraqların qorunması uğrunda effektiv və ardıcıl fəaliyyət göstərməsində ulu öndər Heydər Əliyevin və onun xarici siyasət kursunu davam etdirən Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin rolu böyükdür. 1993-2003-cü illərdə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti olmuş Heydər Əliyevin və 2003-cü ildən Prezident İlham Əliyevin diaspor quruculuğu ilə əlaqədar imzaladığı qərarlar, fərmanlar və sərəncamların təhlili, xarici səfərlərdə diaspor təşkilatları ilə görüşləri, çıxışları və bəyanatları onu göstərir ki, erməni lobbisinin Azərbaycan əleyhinə, Qarabağ həqiqətlərini dünyadan gizlətmək söylərinin qarşısını almaq üçün diasporun təşkilatlanması üçün ardıcıl kurs həyata keçirilmişdir [3; 2; 5]. Milli dövlətin maraqlarına sadıqlıq və onun maraqlarının qorunmasının əhəmiyyətinin dərk olunması bu kursun başlıca tərkib hissəsini təşkil etmişdir.

Hazırda dünyanın əksər ölkəsində 300-ə yaxın icma və birliyimiz fəaliyyət göstərir və diasporumuzun təşkilatlanma prosesi bu gün də davam edir. Hələ diaspor komitəsi yaranmamışdan əvvəl formalaşmış və ayrı-ayrılıqda fəaliyyət göstərən çoxsaylı

cəmiyyət və birliklər bir araya gələrək, Azərbaycan federal birlikləri yaratmağa başladılar. Onların sırasında Ümumrusiya Azərbaycan Konqresini, Ukrayna Azərbaycanlıları Konqresini, Rusiya Azərbaycanlılarının Federal Milli-Mədəni Muxtariyyətini, Almaniya Azərbaycan Cəmiyyətləri Federasiyasını, İsveç-Azərbaycan Federasiyasını, Qazaxıstan, Qırğızıstan və Özbəkistan Azərbaycanlılarının “Turan” Konqresi və Qırğızıstanda “Azəri” İctimai Birliyini qeyd etmək olar [14, s. 72].

Azərbaycan xalqının dünyanın müxtəlif dövlətlərində yaşayan nümayəndələri öz təşkilatlanma və mütəşəkkillik səviyyəsinə görə ermənilərlə müqayisə edilməyəcək dərəcədə zəif görüntü vermişdir. Bunun bir sıra səbəblərinin olduğunu qeyd etmək olar. Ancaq başlıca səbəblərdən biri ana vətən və mərkəzi dövlət təşkilatı ilə əlaqələrin ya olmaması və yaxud aşağı səviyyədə olmasıdır. Məsələn, sovet dövründə erməni lobbisi ilə Ermənistanın münasibətləri yüksək səviyyədə davam etmişdir. Sovet rejimi də bu münasibətlərin davam etməsində maraqlı olmuşdur. Çünki NATO-ya qarşı, alyansın üzvlərindən biri olan Türkiyəyə qarşı Erməni diasporunun, erməni lobbi təşkilatlarının, hətta erməni terror təşkilatlarının gücündən istifadə etməkdə sovet rəhbərliyi həmişə maraqlı olmuşdur. Bu isə imkan vermişdir ki, erməni lobbisi ilə Ermənistan dövlətinin münasibətləri davam etsin, lobbi təşkilatları Sovet İttifaqının və dolayısı ilə Ermənistanın maraqlarına xidmət göstərsin. Azərbaycan diasporu üçün isə bunları demək mümkün deyil. Müqayisə üçün qeyd etmək olar ki, dünya azərbaycanlılarının böyük əksəriyyətinin yaşadığı İran İslam Respublikasında belə soydaşlarımızın Azərbaycan Respublikasının milli maraqlarını qorumaq, rəsmi Tehrannın bu maraqlara zidd addımlar atmasının qarşısını almaq üçün təzyiqlər göstərmək baxımından gücü yetəri səviyyədə olmamışdır. Xarici dövlətlərdə yaşayan azərbaycanlıların təşkilatlanma səviyyəsinin zəifliyi, onların lobbicilik imkanlarının yetərsizliyi, mərkəzi dövlət aparatı ilə münasibətlərin zəif olması və bütün bunlardan qaynaqlanan Azərbaycan diasporunun beynəlxalq səviyyədə milli maraqlarımızın qorunmasında passiv qalması ən çox Ulu Öndər Heydər Əliyevi narahat etmişdir. Ulu Öndər Azərbaycan dövlətçiliyinin ən ağır günlərində, üzünü həm də diaspora tutmuş, onların təşkilatlanmasına dəstək vermiş və milli maraqlarımızın qorunmasında, xalqımızın haqq səsinin dünyaya çatdırılmasında

da üzərinə düşən vəzifəni layiqincə yerinə yetirməsində fəal rol oynamağa səsləmişdir. Heydər Əliyev 29 yanvar 1995-ci il tarixində İsveçrədə yaşayan həmvətənlərlə görüşdə diasporun əhəmiyyətini belə qeyd edirdi:

“Bilirsiniz ki, mən 14 il - 1969-cu ildən 1982-ci ilə qədər Azərbaycan Respublikasına rəhbərlik etmişəm, o vaxt Azərbaycan Sovetlər İttifaqının on beş respublikasından biri idi. Xatirəmdədir, o vaxt çalışırdım ki, azərbaycanlılar, xüsusən gənclər tək-cə Azərbaycanda qalmasınlar, Sovetlər İttifaqının başqa şəhərlərində, respublikalarında da yaşasınlar, yayılsınlar, səpələnsinlər. Qoy hər yerdə Azərbaycan diasporu olsun, lobbisi olsun” [1, s. 23].

Ulu Öndər bununla da qalmamış, diasporla iş üzrə öz siyasi kursunu ardıcıl olaraq həyata keçirmişdir. 1997-ci ildə “Dünya Azərbaycanlıları Konqresi”nin ABŞ-də yaradılması və 1997–2001-ci illərdə Dünya azərbaycanlılarının I, II, III, IV və V konqreslərinin keçirilməsi dahi liderin rəhbərliyi ilə bu istiqamətdə əldə edilən uğurlardır [12, s. 8]. Ulu Öndərin təşəbbüsü ilə xaricdə yaşayan soydaşlarımızın təşkilatlanması istiqamətində həyata keçirdiyi işlər, bu istiqamətdə Azərbaycan dövlətinin maraqlı tərəf olduğunu göstərən addım kimi 2001-ci ilin noyabrında “Dünya azərbaycanlılarının birinci qurultayı”nın təşkil edilməsi, 2002-ci ilin 5 iyununda “Xaricdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsi”nin yaradılması, həmçinin 2003-cü ilin 21 fevralında “Xaricdə yaşayan azərbaycanlılarla bağlı dövlət siyasəti haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun qəbul edilməsi bu istiqamətdə həyata keçirilən müstəsna əhəmiyyətə malik işlər olaraq göstərilə bilər [5, s. 218].

Ulu Öndər Heydər Əliyevin diaspor məsələsinə verdiyi önəm və dəstək, onun imkanlarının hərəkətə keçirilməsi üçün müəyyən etdiyi fəaliyyət strategiyası, onun layiqli davamçısı, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev tərəfindən də davam etdirilmişdir. Bu diqqət qayğının nəticəsidir ki, taleyüklü məsələlərimizdə və haqq səsimizin dünyaya çatdırılmasında diaspor təşkilatlarının fəaliyyəti özünü getdikcə daha qabarıq şəkildə büruzə vermişdir. Bədi dillə desək, “tək əldən səs çıxmaz, güc birlikdədir” atalar sözündə olduğu kimi, pərakəndə şəkildə yaşamağı sevən, təşkilatlanmaqda həvəssiz olan xaricdə yaşayan azərbaycanlıları birləşdirən “üstün və birləşdirici ağıl” Ulu Öndər və cənab Prezidentin təmsalında bu missiyanı da həyata keçirmiş

və qələbəyə gedən yolda diasporumuzun fəallıq səviyyəsi yüksəlmişdir. Konkret misal çəkmək lazım gəlsə, Tovuz təxribatları, Ermənistanın işğalçılıq siyasəti, ordumuzun torpaqlarımızın bütövlüyü uğrunda apardığı hərbi əməliyyatlarla bağlı həqiqətləri əks etdirən müxtəlif dillərdə minlərlə məktub Azərbaycan diaspor könüllüləri, xaricdə yaşayan gənclər vasitəsilə dünyanın aparıcı siyasətçilərinə və ABŞ konqresmenlərinə göndərilmişdir. Dövlət Komitəsinin koordinasiyası ilə 50-dən çox ölkədə fəaliyyət göstərən 300-ə yaxın diaspor təşkilatı, beynəlxalq təşkilatlar, BMT, Avropa Parlamenti, Avropa Şurası və digər beynəlxalq qurumlara 23 dildə 500-dən artıq bəyanat göndərilmişdir [12, s. 8].

Azərbaycan diasporunun milli maraqlarımıza xidmət edən fəaliyyət istiqamətlərinə yaxından nəzər yetirək.

Qarabağ həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılmasında Azərbaycan diasporunun rolu.

Hər şeydən əvvəl onu qeyd etmək yerinə düşər ki, diaspor təşkilatları mənsubu olduqları millətin və milli dövlətin mənafeyi uğrunda geniş təbliğat işi aparmaqla, mənşə dövləti ilə donor dövlət arasında dostluq və əməkdaşlıq münasibətlərinin qurulmasında və inkişafında yaxından iştirak edərək, tarixi missiya həyata keçirirlər. Diasporun təşkilatlanma səviyyəsi onun bağlı qapıları açan “sehirlili açar” rolunu daha fəal yerinə yetirməsində böyük rol oynayır [11, s. 5-6]. Bunu Azərbaycan diasporunun təmsalında görmək mümkündür. Pərakəndə hərəkət edən diaspor təşkilatlarımızı, milli dövlətin dəstəyi və koordinasiyası sayəsində sürətlə milli maraqlara xidmət edən fəaliyyət proqramı həyata keçirməyə başlamış, erməni lobbisinin fəaliyyətini balanslaşdırmağı bacarmışdır.

Görülən əsas işlərə yaxından nəzər yetirək [15, s.2-3,76-77]:

- Diaspor təşkilatlarının yaradılması və gücləndirilməsi: Dünyanın müxtəlif ölkələrində Azərbaycan icmaları və diaspor təşkilatları yaradılıb və onların fəaliyyəti gücləndirilib. “Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi” və “Azərbaycan Diaspor Gəncləri” kimi qurumlar koordinasiya işləri aparır. Xüsusilə ABŞ, Fransa, Almaniya, Rusiya və digər ölkələrdə diaspor təşkilatları mütəmadi olaraq Azərbaycan həqiqətlərini yaymaq üçün tədbirlər görür.

- İctimai diplomatiya və maarifləndirmə: Diaspor təşkilatları müxtəlif ölkələrdə konfranslar, sərgilər və seminarlar təşkil edərək Qarabağ həqiqətləri barədə məlumat verir. Xarici mediada məqalələr

dərc etdirərək, ictimaiyyətin diqqətini tarixi və hüquqi faktlara yönəldirlər. Bunun üçün beynəlxalq mediada məqalələr dərc etdirilir və nüfuzlu jurnalistlər, ekspertlər Azərbaycanın mövqeyini ifadə edirlər. Sosial media platformalarında kampaniyalar apararaq geniş auditoriyaya çıxış əldə edirlər. Erməni lobbisinin dezinformasiyalarına qarşı Azərbaycan həqiqətlərini çatdırmaq üçün media platformalarından (sosial media, xəbər portalları, televiziya) aktiv istifadə olunur. İnformasiya müharibəsi çərçivəsində diaspor gəncləri sosial mediada aktiv iştirak edirlər. Kanadanın “Omni Television” kanalı 2020-ci ildən Azərbaycan dilində verilişlərin yayımına başlamış yeganə televiziya kanalı kimi həm milli maraqlarımızın müdafiəsini, həm də bu ölkədə yaşayan soydaşlarımız arasında əlaqələndirici rolunu həyata keçirir [13].

- Siyasi və hüquqi mübarizə: Diaspor nümayəndələri yaşadıkları ölkələrin parlament üzvləri, siyasətçiləri və QHT-lərlə əlaqələr quraraq Azərbaycan həqiqətlərini onların diqqətinə çatdırırlar. Azərbaycan diasporu yerləşdiyi ölkələrin qanunverici orqanlarında Azərbaycanla bağlı müsbət qərarların qəbul edilməsi üçün lobbicilik fəaliyyətləri aparır. Yerli və beynəlxalq təşkilatlarla əməkdaşlıq edərək hüquqi müstəvidə Qarabağın Azərbaycanın ayrılmaz hissəsi olduğunu vurğulayırlar. İctimai rəyin formalaşdırılması üçün deputatlarla, ictimai xadimlərlə və diplomatlarla iş aparılır.

- Xocalı soyqırımının tanınması [9, s. 65]: Xocalı faciəsinin beynəlxalq ictimaiyyətə çatdırılması məqsədilə “Justice for Khojaly” (“Xocalıya ədalət”) kampaniyası həyata keçirilir. Bəzi ölkələrin parlamentləri artıq Xocalı soyqırımını tanıyan qərarlar qəbul etmişdir. Hər il müxtəlif ölkələrdə yürüşlər, seminarlar və konfranslar təşkil edilir.

- Mədəni tədbirlər: Azərbaycan mədəniyyətini, Qarabağın tarixi və mədəni irsini tanıtmaq məqsədilə musiqi festivalları, incəsənət sərgiləri və ədəbiyyat günləri təşkil edirlər. Qarabağın maddi və qeyri-maddi irsinin təbliğ olunması üçün müxtəlif mədəni layihələr həyata keçirirlər.

- Lobbizm və əlaqələrin genişləndirilməsi: Beynəlxalq təşkilatlarda, nüfuzlu tədbirlərdə iştirak edərək Azərbaycan həqiqətlərini dünya ictimaiyyətinə çatdırmağa çalışırlar. Xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlılar yaşadıkları cəmiyyətlərdə aktiv şəkildə iştirak edərək Azərbaycanın mövqeyini müdafiə edirlər.

- Humanitar təşəbbüslər: Qarabağ müharibəsi nəticəsində zərərçəkmiş insanlara dəstək məqsədilə yardım aksiyaları təşkil edərək, beynəlxalq ictimaiyyətin diqqətini bu məsələyə yönəldirlər. Qaçqın və məcburi köçkünlərin vəziyyəti haqqında məlumatların yayılması üçün müxtəlif layihələr həyata keçirirlər.

- Qarabağ zəfərinin tanınması [6]: 44 günlük Vətən müharibəsində əldə olunan qələbə dünya ictimaiyyətinə çatdırılır və Azərbaycanın ərazi bütövlüyü ilə bağlı mövqe gücləndirilir. Qarabağın bərpası və inkişafı ilə bağlı layihələr beynəlxalq ictimaiyyətə təqdim edilir.

- Erməni yalanlarının ifşası: Diaspor təşkilatları müxtəlif sənədlər, filmlər və araşdırmalar vasitəsilə erməni yalanlarını ifşa edir. Qondarma “erməni soyqırımı” iddialarına qarşı tarixi faktlar əsasında cavablar verilir.

Bu fəaliyyətlər Azərbaycanın milli maraqlarının qorunmasına və erməni lobbisinin uzun illər ərzində yaratdığı təhrif olunmuş təsvirin aradan qaldırılmasına yönəlmişdir.

Nəticə

Azərbaycan diasporu 1990-cı illərin əvvəllərində sərgilədiyi pərakəndə görüntüdən ulu Öndər Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə xilas olmuş və getdikcə vahid orqanizm şəklini almışdır. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin diqqət və qayğısını hərmisə hiss edən Azərbaycan diaspor təşkilatlarının gücü daha da artmış və onun fəaliyyəti hərtərəfli və səmərəli səviyyəyə çatmışdır.

Azərbaycan diasporu Qarabağ həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması istiqamətində çoxşaxəli rola malik olmuş və onun bu istiqamətdəki fəaliyyəti təşkilatlanma səviyyəsi artdıqca daha da güclənmişdir. Belə demək olar ki, Ermənistanla mübarizədə yeni bir cəbhə - Azərbaycan diasporu cəbhəsi açılmışdır.

44 günlük Vətən müharibəsi günlərində xaricdə yaşayan soydaşlarımız həm ədalətin yenidən təcəlli etməsi uğrunda ordumuzun aldığı qələbələrini dünyaya çatdırmış, erməni lobbisinin dezinformasiya təbliğatının qarşısını almış, həmçinin milli ordumuza, şəhid ailələrinə, qazilərə maddi kömək göstərilməsində fəal iştirak etmişlər.

Diasporun fəaliyyətinin effektivliyini artırmaq üçün vahid strategiya, koordinasiya və kommunikasiya mexanizmlərinin vacibliyi, onun fəaliyyətinin

yalnız informasiya yaymaqla məhdudlaşmaması, eyni zamanda Azərbaycan həqiqətlərinin beynəlxalq hüquq çərçivəsində tanınması məqsədinə yönəlməsi vacibdir.

ƏDƏBİYYAT SİYAHISI:

1. *Azərbaycan diasporu. Tammətnli elektron materiallar məcmuəsi* / Bakı: Azərbaycan Respublikası Prezidentinin İşlər İdarəsinin Prezident Kitabxanası, – 2005. – 693s.

2. *Azərbaycan diasporu: böyük yolun başlanğıcı // tərtib edən N.Qurbanov və b., - Azərb. Res. Dias. İş Üzrə Döv. Komitəsi. – Bakı: Çəşioğlu, – 2006. – 208s.*

3. *Azərbaycan diasporuna dövlət qayğısı /Heydər Əliyevin çıxışları. –Bakı: Çəşioğlu, –2003. –301s.*

4. *Azərbaycan diasporuna dövlət qayğısı/red: N.Qurbanov, – Bakı: Adiloğlu, – 2009, – 284s.*

5. *Azərbaycan diasporuna dövlət qayğısı / Bakı: Adiloğlu, – 2009. – 284 s.*

6. *Azərbaycan diasporunun fəaliyyət dairəsi genişlənəcək: [elektron resurs] / - Noyabr 02, 2023. URL: <https://1news.az/az/news/20231101055725284-Azerbaycan-diasporunun-fealiyyet-dairesi-genishlenecek-MUSAHIBE>*

7. *Azərbaycana qarşı hücumlar- Erməni diasporunun siyasi korrupsiya fəaliyyəti- Sensasion faktlar[elektron resurs] / Yeni Müsavat qəzeti. – 2023, 22 noyabr. URL: https://musavat.com/news/dezinformasiyaya-qarsi-mubarize-ifsa-detektoru-layihesi_1023178.html*

8. *Cəfərov, T. Erməni diasporu / Taleh Cəfərov. – Bakı: Elm və Təhsil, – 2019. – 232s.*

9. *Diaspor quruculuğu: lobbiçilik və dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyi / Mahir İbrahimov (redaktor). - Bakı: AMEA “Nəşriyyat” şöbəsi, – 2023. – 358 s.*

10. *Erməni lobbisi Azərbaycan və türk diaspor təşkilatlarının birgə fəaliyyəti qarşısında aciz qaldı:[elektron resurs] / Azərtac, - Avqust 10, 2020. URL: https://azertag.az/xeber/ermeni_lobbisi_azerbaycan_ve_turk_diaspor_teskilatlarinin_birge_fealiyyeti_qarsisinda_aciz_qaldi-1557457*

11. *Əliyev Z. Beynəlxalq münasibətlərdə diasporların rolu / Z. Əliyev. – Bakı: Nurlan, –2001. – 150s.*

12. *Əsgərova, Z. Birlik və həmrəylikdən keçən tarixi yol / Xalq qəzeti. – 2025, 9 yanvar. – s. 8.*

13. *Kanadada Azərbaycan dilində yayımlanan yeganə telekanal fəaliyyətini genişləndirmək niyyətindədir: [electron resurs] / Azərtac. – Yanvar 31,*

2020. URL: <https://azertag.az/xeber/1401098>

14. *Məmmədov, R. Diasporla əlaqələr, dövlət-diaspor münasibətləri // - Bakı: AMEA Xəbərlər. İctimai və humanitar elmlər seriyası. – 2012. №1/8, – s. 68-73.*

15. *Tağıyeva M. (tərtib edən). Azərbaycan Diasporu: 2016:[elektron resurs] /Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi. URL: https://diaspor.gov.az/upload/20220624025238_2016.pdf*

Activities of Azerbaijan Diaspora Organizations Afainst The Armenian Lobby (1994-2020)

G.Z.Babayeva

SUMMARY

It is an indisputable fact that the Armenian diaspora is one of the strongest diasporas in the world in terms of the level of its organization, the strength of the influence of the network of lobbyist organizations and the vile experience. Undoubtedly, the “Turkish” factor played a leading role in the formation of the sinister experience of such a strong diaspora. For more than 30 years, we have deeply felt the merciless activity of such a system government against the Azerbaijani state and people and the influence of its evil actions. This article examined the anti-Azerbaijani actions of the Armenian diaspora during the ceasefire period and the activities of the Azerbaijani state in organizing Azerbaijanis writing abroad in order to reduce the impact of these actions and bring the Karabakh realities to the world community, and analyzed the work done by these organizations.

A number of methods of humanitarian and political science were used during the research. These methods include comparative analysis, analogy, systematic analysis, induction, document analysis, etc.

The main scientific innovation of the study is a detailed analysis of the activities of the Azerbaijani diaspora during the two wars, with the aim of limiting the sphere of influence of the activities of the Armenian diaspora.

The main result of the study is that as a result of the planned and systematic activities of the Azerbaijani state, the organization of Azerbaijanis living abroad has gradually expanded, and they have begun to support the national interests of the nation of which they are members. As a result, the influence and scale of the Azerbaijani diaspora have expanded, and as a result, the attempts of the Armenian lobby

to hide the truth about Azerbaijan and Karabakh and to spread disinformation have been limited.

Keywords: *Azerbaijani diaspora, Armenian diaspora, Armenian lobby, disinformation, lobbying activities.*

**Деятельность Азербайджанских
Диаспоровых Организаций Против
Армянского Лобби (1994-2020)**

Г.З.Ваваева

РЕЗЮМЕ

Неоспоримым фактом является то, что армянская диаспора является одной из сильнейших диаспор в мире по уровню своей организованности, силе влияния сети лоббистских организаций и мерзкому опыту. Несомненно, “турецкий” фактор сыграл ведущую роль в формировании зловещего опыта такой сильной диаспоры. На протяжении более 30 лет мы глубоко ощущали беспощадную деятельность такого системного правительства против азербайджанского государства и народа и влияние его злодейских действий. В этой статье рассматривались анти-азербайджанские действия армянской диаспоры в период прекращения огня и деятельность азербайджанского государства по организации переписки азербайджанцев за рубежом с целью уменьшения влияния этих действий и доведения карабахских реалий до мирового сообщества, а также анализировалась работа, проделанная этими организациями.

В ходе исследования был использован ряд методов гуманитарной и политологической науки. К таким методам относятся сравнительный анализ, аналогия, системный анализ, индукция, анализ документов и др.

Главным научным новшеством исследования является детальный анализ деятельности азербайджанской диаспоры во время двух войн с целью ограничения сферы влияния деятельности армянской диаспоры.

Главным результатом исследования является то, что в результате планомерной и систематической деятельности азербайджанского государства организация азербайджанцев, проживающих за рубежом, постепенно расширилась, и они начали поддерживать национальные интере-

сы нации, к которой принадлежат. В результате расширились влияние и масштабы азербайджанской диаспоры, и, как следствие, попытки армянского лобби скрыть правду об Азербайджане и Карабахе и распространить дезинформацию были ограничены.

Ключевые слова: *Азербайджанская диаспора, армянская диаспора, армянское лобби, дезинформация, лоббистская деятельность.*

XÜLASƏ

Danılmaz faktıdır ki, erməni diasporu öz təşkilatlanma səviyyəsinə, lobbı təşkilatları şəbəkəsinin təsir gücünə və bədxah təcrübəsinə görə dünyanın ən güclü diasporlarından biridir. Belə bir güclü diasporun bədxah təcrübəsinin formalaşmasında şübhəsiz “türk” faktoru aparıcı rol oynamışdır. Belə bir sistemli gücün Azərbaycan dövlətinə və xalqına qarşı amansız fəaliyyətini və bədxah əməllərinin təsirini 30 ildən çoxdur ki, dərindən hiss edirik. Bu məqalədə atəşkəş dövründə erməni diasporunun Azərbaycan əleyhinə fəaliyyətləri və bu fəaliyyətlərin təsir gücünü azaltmaq və Qarabağ həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması istiqamətində Azərbaycan dövlətinin xaricdə yazayan azərbaycanlıları təşkilatlandırmaq məqsədli fəaliyyətləri tədqiq edilmiş, bu təşkilatların gördüyü işlərin təhlili aparılmışdır.

Tədqiqat zamanı humanitar və siyasi elmin bir sıra metodlarından istifadə edilmişdir. Bu metodlar arasında müqayisəli təhlil, analogiya, sistemli təhlil, induksiya, sənədlərin təhlili və s. yer alır.

Tədqiqatın başlıca elmi yeniliyini erməni diasporunun fəaliyyətinin təsir dairəsinin məhdudlaşdırılması məqsədilə Azərbaycan diasporunun iki müharibə dövründə fəaliyyətinin ətraflı təhlili təşkil edir.

Tədqiqatın başlıca nəticəsi ondan ibarətdir ki, Azərbaycan dövlətinin planlı və sistemli fəaliyyəti nəticəsində ölkəmizdən xaricdə yaşayan azərbaycanlıların təşkilatlanması getdikcə genişlənmiş, mənsubu olduqları millətin maraqlarına dəstək verməyə başlamışlar. Bunun nəticəsində, Azərbaycan diasporunun təsir gücü və miqyası genişlənmiş, nəticədə erməni lobbisinin Azərbaycan əleyhinə və Qarabağ həqiqətlərini gizlətmək, dezinformasiya yaymaq cəhdləri məhdudlaşdırılmışdır.

Açar sözlər: *Azərbaycan diasporu, erməni diasporu, erməni lobbisi, dezinformasiya, lobbçilik fəaliyyətləri.*